

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Έργο: «Ενταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο - για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)»

Επιμορφωτικό Σεμινάριο

*«Διαπολιτισμική εκπαίδευση:
στόχοι και διδακτικές εφαρμογές»*

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

15, 16 & 22 Ιανουαρίου 2008
Αθήνα, Ξενοδοχείο Τιτάνια
Πανεπιστημίου 52

Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Επικοινωνία

Γιώργος Νικολάου
Επίκουρος Καθηγητής
Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής

Σχολή Επιστημών Αγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Εργαστήριο Μελετών Απόδημου Ελληνισμού
& Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Πανεπιστημιούπολη Δουρούτης
45 110 Ιωάννινα
τηλ. +30 26510 95736
Fax +30 26510 95832
e-mail gnikolau@cc.uoi.gr

Πριν από μία σχεδόν δεκαετία ο Μιχάλη Δαμανάκης διαπίστωνε ότι «ο επιστημονικός λόγος που αφορά στη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι σε μεγάλο βαθμό εισαγόμενος και κανονιστικός» και ακόμη, ότι η επιστημονική γνώση γύρω από την εκπαιδευτική πράξη που αφορά στην εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα είναι «... από περιορισμένη έως ανύπαρκτη». Ταυτόχρονα υπογράμμιζε την ανάγκη για ιδεολογική, θεσμική και μεθοδολογική στροφή του σχολείου, προκειμένου να διαμορφωθεί ο κατάλληλος παιδαγωγικός χώρος, που θα αρδεύεται από τις αρχές της διαπολιτισμικής θεωρίας, λαμβάνοντας υπόψη «όχι μόνο τους ενδογενείς (ελλαδογενείς), αλλά και τους εξωγενείς παράγοντες, ενώ συγχρόνως θα προσπαθεί να απαντήσει στα ζητούμενα που προκύπτουν από τις ευρωπαϊκές και τις παγκόσμιες εξελίξεις».

Από τότε μέχρι σήμερα, παρά το γεγονός ότι έχει σημειωθεί μία αξιόλογη πρόοδος όσον αφορά την ερευνητική δραστηριότητα στη χώρα μας αναφορικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, το σχολείο δεν εισπράττει, τουλάχιστο στο βαθμό που θα έπρεπε, το αποτέλεσμα αυτής της επιστημονικής δραστηριότητας. Υπάρχει, και είναι σαφές, μία δυσκολία μετουσίωσης του επιστημονικού παιδαγωγικού λόγου σε καθημερινή διδακτική πράξη.

Στην εισήγησή μας θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε το θέμα της διαπολιτισμικής επικοινωνίας μέσα από ένα πρίσμα πρακτικής αντιμετώπισης πραγματικών καταστάσεων, που προκύπτουν από τη λειτουργία της σχολικής τάξης. Η εισήγηση αρθρώνεται πάνω σε τρεις άξονες: τη διαπολιτισμική θεωρία, τη διαπολιτισμική επικοινωνία και τις σχολικές πρακτικές που μπορούν να ευνοήσουν ή αντίθετα, να παρεμποδίσουν την επικοινωνία μέσα σε μία «πολύχρωμη» - πολυπολιτισμική τάξη.

Διαπολιτισμική εκπαίδευση και διαφοροποιημένη διδασκαλία / μάθηση

Παύλος Χαραμής
Φιλολόγος, κοινωνιολόγος
e-mail: agonsyn2@agonsyn.gr

Περίληψη

Ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας των εκπαιδευτικών θεσμών, ιδιαίτερα, είναι βασικός παράγοντας της αποτελεσματικότητάς τους. Καθώς κάθε μαθητής/-τρια έχει μια ιδιαίτερη, μοναδική και ανεπανάληπτη προσωπικότητα, ο συγκεκριμένος τρόπος με τον οποίο δομείται και παρέχεται η γνώση και οι ιδιαίτερες συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμορφώνεται η σχέση με αυτή αναδεικνύονται παράγοντες αποφασιστικής σημασίας σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης του νέου ανθρώπου.

Οι μαθητρίες/-ές που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον συνήθως αντιμετωπίζονται ως μια ενιαία ομάδα με κοινά χαρακτηριστικά. Ωστόσο, όσο κι αν κάποια χαρακτηριστικά, όπως π.χ. η μητρική γλώσσα, χαρακτηρίζουν λίγο πολύ το σύνολο των παιδιών που έχουν κοινή πολιτισμική ρίζα, δεν παύει κάθε παιδί να έχει τη δική του προσωπικότητα και τις δικές του, ατομικές ιδιαιτερότητες, που συνήθως στο χώρο του σχολείου καλύπτονται από μια τυπική ομοιομορφία. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα παιδί με μεταναστευτική ρίζα στην επαφή του με τους γηγενείς εκπαιδευτικούς θεσμούς έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, δεν είναι όμως όμοια, όπως δεν είναι όμοια και τα στοιχεία της προσωπικότητας κάθε παιδιού.

Το εκπαιδευτικό σύστημα, αν επιδιώκει τη μεγιστοποίηση του μορφωτικού αποτελέσματος για τα παιδιά με μεταναστευτική ρίζα, πρέπει να συνυπολογίσει τόσο τα κοινά στοιχεία των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν όσο και τις ιδιαίτερες πλευρές τους, όπως άλλωστε οφείλει να κάνει για κάθε παιδί, ανεξάρτητα από την προέλευση, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πεποιθήσεις, την κοινωνική τάξη ή άλλα διακριτά κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Ο τρόπος οργάνωσης και πραγμάτωσης της διδακτικής - μαθησιακής διαδικασίας αποτελεί ένα από βασικά σχετικά ζητήματα. Η μελέτη και η ανάλυση των επιμέρους παραμέτρων του έχουν ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο για την περίπτωση των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά και για κάθε παιδί που εντάσσεται στους σχολικούς θεσμούς και διαμορφώνει στο πλαίσιό τους μια σχέση με τη γνώση.

Θέματα γύρω από τα οποία θα κινηθεί η σχετική συζήτηση είναι: εξωτερική (π.χ. setting, streaming κ.λπ.) και εσωτερική διαφοροποίηση της διδακτικής/μαθησιακής διαδικασίας, εξατομίκευση και φύλλα εργασίας, ομαδική και ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση, τρόπος/στυλ μάθησης και ο ρόλος τους στην οργάνωση της διδακτικής / μαθησιακής διαδικασίας κ.τ.ό., και η χρησιμότητα και οι τρόποι αξιοποίησής τους στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Βιβλιογραφία (επιλογή)

Ελληνόγλωσση

Δεσβίσης, Σ. (1998) *Οι μαθητές μιας τάξης ως κοινωνική ομάδα και η ομαδοκεντρική διδασκαλία*, Gutenberg, Αθήνα.

Horf, D. (1982) *Διαφοροποίηση της σχολικής εργασίας. Παραδοσιακοί και σύγχρονοι τρόποι οργάνωσης της διδασκαλίας* (μτφρ. Β. Δεληγιάννη), Άδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.

Κανάκης, Ι. (1987) *Η οργάνωση της διδασκαλίας – μάθησης με ομάδες εργασίας*, Γρηγόρης, Αθήνα.

Μάρκου, Γ. (1997) *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*, Αθήνα.

Ματσαγγούρας, Η. (2000) *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*, Γρηγόρης, Αθήνα.

Modgil, S. et al. (1997) *Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση. Προβληματισμοί-Προοπτικές* (επιμ. ελλ. έκδοση: Αθ. Ζώνιου-Σιδέρη και Π. Χαραμής). Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Μπουζάκης, Σ. – Γεωργογιάννης, Π. (1991) *Σχολική ένταξη*, Σμυρνωτάκης, Αθήνα.

Χαραμής, Π. (2000) «Οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας και διαπολιτισμική εκπαίδευση», στο: Μηλίγκου, Ε. (επ.) *Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής διάστασης της εκπαίδευσης στο πλαίσιο της σχολικής μονάδας. Έξι κείμενα εργασίας*, ΚΕΔΑ, Αθήνα, σ. 176-230.

Χοντολίδου, Ελ. (2003) *Ταυτότητες και λογοτεχνία στο σχολείο*, στη σειρά «Κλειδιά και Αντικλειδιά», Αθήνα.

Ξενόγλωσση

- Corbett, J. (1999)** “Inclusivity and school culture: the case of special education”, in: Prosser, J. (ed.): *School culture*, Paul Chapman Publ., London, pp. 122-132.
- Dickinson, C. – Wright, J. (1993)** *Differentiation: A practical handbook of classroom strategies*, National Council for Educational Technology, Coventry.
- Duran, R. (1994)** “Cooperative learning for language minority students”, in: **DeVillar, R. – Faltis, C. – Cummins, J.** (eds) (1994): *Cultural diversity in schools*, State University of New York Press, Albany, pp. 145-160.
- Fielding, M. (1996)** «Why and how learning styles matter. Valuing difference in teachers and learners», in: Hart, S. (ed.): *Differentiation and the secondary curriculum: Debates and dilemmas*, Routledge, London, pp. 81-103.
- Gardner, H. (1983)** *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*, Basic Books, New York.
- Hargreaves, D. (1972)** *Interpersonal relations and education*, Routledge and Kegan Paul, London.
- Hart, S. (ed.) (1996)** *Differentiation and the secondary curriculum: Debates and dilemmas*, Routledge, London (υπό έκδοση, μεταφρασμένο, από τα Ελληνικά Γράμματα).
- Johnson, D. – Johnson, R. (1994)** « Cooperative learning in the culturally diverse classroom », in: DeVillar, R. – Faltis, C. – Cummins, J. (eds) (1994): *Cultural diversity in schools*, State University of New York Press, Albany, pp. 57-76.
- Joyce, B. – Weil, M. – Showers, B. (1992)** *Models of teaching*, Allyn and Bacon, Boston.
- Levine, J. (1989)** *Bilingual learners and the mainstream curriculum*, Lewes, Falmer.
- Mayala, J. (1996)** “Integration or differentiation? The case of bilingual learners”, in: Hart, S. (ed.): *Differentiation and the secondary curriculum: Debates and dilemmas*, Routledge, London, pp. 153-165.
- Simon, B. (1979)** “HMI’s and mixed ability”, *Forum*, 21, 2, pp. 53-55.
- Swann, W. (1992)** *Classroom diversity*, Milton Keynes, Open University Press.
- Swell, C. (ed.) (1980)** *Mixed ability teaching*, Nafferton Books, Nafferton.

Θεωρητικά προβλήματα και διδακτική αξιοποίηση του διαδικτύου

Ασημάκης Φλιάτουρας
aflatouras@yahoo.com

Στόχος του σεμιναρίου είναι να εισαγάγει τους εκπαιδευτικούς στις βασικές αρχές μορφολογικής και λεξιλογικής ανάλυσης της ελληνικής γλώσσας και να υποδείξει τα βασικά βιβλιογραφικά και ηλεκτρονικά εργαλεία για την καλύτερη εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

Αρχικά θα γίνει σύντομη αναφορά στις βασικές αρχές της μορφολογίας της ελληνικής, δηλαδή των βασικών διαδικασιών σχηματισμού λέξεων, όπως η κλίση, λ.χ. παιδ-ί, η παραγωγή, λ.χ. παιδ-άκι, και η σύνθεση, λ.χ. παιδ-ό-τοπος. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί σε ιδιαίζουσες κατηγορίες λεξικών μονάδων, όπως στις λεξικές φράσεις, λ.χ. ψυχρός πόλεμος, ζώνη ασφαλείας, νόμος πλαίσιο κλπ., αλλά και σε μορφολογικές διαδικασίες, όπως η μετατροπή, λ.χ. το καλό, το χθες, και η συμφύματοποίηση, λ.χ. καβουρο-μάνα κλπ. Στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε τη σύσταση του λεξιλογίου της ελληνικής μέσω των τριών βασικών πηγών της, δηλαδή των κληρονομημένων λέξεων, των νεολογισμών και των δανείων. Σε αυτό το σημείο θα επικεντρωθούμε στο λόγιο και το λαϊκό επίπεδο χρήσης της ελληνικής σε συνάρτηση με την αντιμετώπιση της αλλαγής της γλώσσας στο χρόνο και τη στάση των εκπαιδευτικών σε αυτή κατά τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος.

Τέλος θα παρουσιαστούν τα βασικά εργαλεία ενός εκπαιδευτικού για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία της ελληνικής, όπως λεξικά, βιβλιογραφικές πηγές, ηλεκτρονικούς κόμβους, αρχεία κλπ.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. και Α. Φλιάτουρας 2004. «Η διάκριση [λόγιο] και [λαϊκό] στη Νέα Ελληνική: ορισμός και ταξινόμηση». 6^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλώσσας. Ρέθυμνο: CD-ROM.

Καραντζόλα Ε. και Α. Φλιάτουρας, 2004. *Γλωσσική αλλαγή*. Αθήνα: Νήσος.

Ράλλη Α. 2004. *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκης.

Μπαμπινιώτη Γ. 1998. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (ΛΝΕ)*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

(ΛΚΝ) *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. 1998. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη). Α.Π.Θ.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. 2002. *Αντίστροφο λεξικό της νέας ελληνικής*. Θεσσαλονίκη:
Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.